

Voznik Matija.

Cvetinimirski.

I.

Pik — pok! Pika — pok! Pik — póook!«

Razleglo se je po vasi in je zahreščalo; visokonaložen voz čresla se je zazibal na prašni cesti izza ovinka in se je bližal hitro. Ljudje so hiteli iz hiš, postajali na pragih in so gledali voz. Voznik Matija je sedel na vrhu čresla, vajeti v levici, bič v desnici. Zibal se je enakomerno z vozom vred in je poganjal:

»Hi, Čuž! Bistaho-óor! . . . E-e, prama, le naprej!«

Težko, počasi sta stopala velika, rejena konja pred vozom. Komata sta bila pri obeh čedna in lepa; svetle, okrogle plošče so se svetile na njih in so bingljale prijetno. Potna in mokra sta bila konja, zakaj težák in ógromen je bil voz.

Matija je zamahnil z bičem.

»Tihóoot! No, hi-i!«

Stresal in zibal se je voz, da so zvenčale šipe v oknih, bližal se se je koncu vasi k fužini . . .

Polagoma so dohajali tudi drugi vozovi. Venomer je hreščalo skozi vas in je škripalo; vozniki so sedeli na čreslu, pokali z biči in se kregali med seboj, pa poganjali konje.

Ljudje na pragih pred hišami so se razgovarjali, roké ob boku, sklonjeni in proti fužini okrenjeni, in so se čudili:

»O, koliko jih je! Pet, šest, sedem vozov! Jej, jej! To je velika reč . . .! Vsa Jatna bo padla za čreslo; no, pa saj ima Gregorčič denar!«

Pred fužino, kraj mostú, so zmetavali vozniki čreslo z vozov. Polno šuma in hrupa je bilo povsod. Konji so prhali vmes in so bili s kopiti ob tla. Gospod Gregorčič je pa hodil semintja med vozovi in je priganjal:

»Hitro! Hitro! . . . Ne tako počasi!«

Urno so sukali vozniki roké, in čreslo je letelo na tla, kakor bi deževalo. Trušč in krik je bil vmes in pa obilo smeha. Drugi ljudje so pa vlačili čreslo čisto v fužino k stroju, da zmelje, kar so bili pripeljali vozniki.

Ko je imel Matija voz prazen, je spravil vrvi in verige, obrnil je in je poskočil naglo na soro sredi voza.

»Bistahor! . . . Čuž! Prama!«

In že je zdrdralo skozi belo Jagnjenico. Matija je nategoval vajeti in je pokal z bičem, tuintam je še zavriskal.

Pred Medvedovo hišo je ustavil, skočil spretno z voza, izpregel konja in ju odpeljal v hlev. Pri Medvedu namreč je služil Matija za voznika.

II.

Velika in prostrana je Jatna. Njeni gozdovi seĝajo od Jagnjenice daleč v hribe. V velikem krogu objemajo Svibno in nehajo šele kraj Magolnika. Širni in zarastli so ti gozdovi; polno strahot in čudovitih pripovedk se čuje o njih. Tu so bivali pred leti roparji; cela tolpa jih je bila. No, roparje so polovili, toda strah je vendarle še ostal v srcih vaščanov . . .

Dolgo vrsto let je bila Jatna nedotaknjena. Nihče še ni bil sekal njenih visokih smrek. Sekira še ni bila zapela po teh divjih, gosto zarastlih gozdovih. Dom srn in divjih zajcev je bil tam. Pa je prišel kar nenadoma gospod Gregorčič, in tedaj je zvedela vsa vas :

»Jatna bo padla! Samo zaradi čresla, ki ga bo rabil Gregorčič, bo padla . . .

In res! V par tednih so zazvenčale sekire širom dolge Jatne. Vsi ljudje so hiteli sekati, da bi si kaj prislužili. Padale so ponosne, v nebo kipeče smreke; naglo so nastajale odprte, prazne jase sredi gozdov. In te jase so se širile in večale slednji dan. — Veliko je bilo čresla. In prišli so vozniki, da ga zvozijo v dolino na fužino. Tam je bil stroj, ki je mlel. Zmleto čreslo so pa odvažali zopet naprej, sam Bog ve, kam . . .

Po ĝrapavi, razjedeni in na debelo z nerodnimi kameni obloženi poti, ki je peljala proti vrhu Jatne, so škripali drug za drugim veliki vozovi. Počasi so vlekli konji — ĝrda je bila pot. Voznik Matija je bil spredaj. Poleg sebe je pa imel Medvedoveĝa Lojza. Majhen je bil ta Lojze, imel je komaj devet let, pa vendar ga je bil vzal Matija s seboj v Jatno, ker ga je bil fantiček tako lepo prosil.

Na vsaki strani pota je bila gošča: stare, stoletne bukve so iztegovale iz nje svoje veje v nebo. Tuintam je zašumelo kje in se je zganelo vejevje iz spanja. Zbežala je urna srna in je zdirjala preko gozdov skozi goščo . . .

Matija je hodil počasi kraj voza in ni priganjal veliko. Večjidel je imel zelo važen pogovor z Lojzom. Zakaj tudi sam je bil otrok in je imel še čisto otroško dušo, čeprav je izpolnil že štirideseto leto.

»Pa se vidi daleč z vrha Jatne?« ga je izpraševal Lojze.

»O, daleč, daleč, Lojze! Boš že videl. Svibno, čeprav je na hribu, bo pred tabo v dolini. In Jagnjenica! . . . O, daleč, daleč po svetu se vidi z vrha Jatne . . .«

Modro in v odmerjenih stavkih je govoril Matija; bič pod pazduho, desnico na čelu nad očmi, da bi ga ne peklo žareče solnce, je stopal kraj Lojza.

Lojze je bil zelo vesel. Vse okoli njeĝa je bilo kakor lepa, krasna in živa bajka . . . Tihota in mir povsod, povsod gozdi, temni in mračni . . . Sredi gozda pa pot, vsa svetla od solnca, in na tej poti Lojze in Ma-

tija z vozom . . . Matija se smeja in govori sladko — više in više se vzpenja gorska cesta. Le naprej, do solnca!

Da, do solnca bi rad Lojze in Matija menda tudi. Zato je njegov obraz tako zadovoljen in smehljajoč. Tam na vrhu pa — o! O, tam daleč, daleč, z zlato ladjo preko zlatih solčnih žarkov, preko hribov in dolin, visoko, visoko na solncu, nad vso zemljo! . . .

Privozita na vrh Jatne. Daleč naokoli vse posekano! Kakor daleč sega oko, povsod kopice čresla in belih, slečenih débel smrek. Globoko v dolini Jagnjenica, majhna, bela pika! Tam polja, njive in trate, zadaj griči in zopet ravnina, bele, tihe vasi vmes, naokrog livade in za njimi vzpenjajoči se holmi, nad holmi pa sinje, v oblake moleče goré . . .

Lojze gleda z velikimi, jasnimi očmi ves ta veseli, božji svet, in čudovito dobro mu je pri srcu. Sede poleg voza na tla. Matija pa naloži voz. Po dečkovih licih je razlito veselje, in veliko hrepenenje sije v njegovih očéh.

»Matija, jaz te imam rad, ker si me vzel s seboj! Priden si, Matijček!«

Zasmeja se Lojze in nadaljuje:

»Veš kaj, Matija, ali bi mi kupil ti orglice? . . . Take lepe in majhne, da bi piskal nanje . . .? O Matija, če bi mi ti kupil orglice, potem bi te šele imel rad — o, potem!«

Gleda fantek vpraševalno na Matijo. In Matija obstane, otare si pot s čela in se zagleda v daljavo, proti Sv. Kumu, ki štrli ogromen v nebo.

»Glej, Lojze, tam-le je Kum! Tja bova šla letos na božjo pot, in orglice ti bom tudi kupil tam . . .«

»O ti Matija! Kako dober si, Matija!«

In tudi Lojze se zagleda v Kum.

. . . Torej bo le res! Tam visoko, visoko ob zlatem solncu, v svetlih, toplih valovih bo vse to, o čemer je bil sanjal. Matija in Lojze bosta lezla v hrib, solncu naproti, oba vesela in živahna, nič pustih skrbi v srcu . . . Vedno više, više! Hej, kako blizu vrha sta že! Kako trepetá in drhti to nebeško, gorko solnce — ah! . . . Že sta vrhu hriba, na Sv. Kumu. Vse polno ljudi . . . Godba, šum, petje — aj, čuj to angelsko petje! Vse je belo samih angelov; zato to nebeško petje . . . Od neba do zemlje so razpete drhteče strune. Torej ni čudno, če je toliko godbe. Semintja hodita Matija in Lojze in se rineta skozi gnečo. Glej, tam je šotor in v njem so naprodaj čudovite reči. Tja, tja! . . . Orglice bi rad Lojze, da bi piskal nanje, in zato — tja, tja! . . . Prideta. Matija izvleče mošnjiček: »Orglice! Lepe in poceni!« — Ogleduje jih, ah, dolgo jih ogleduje. Naposled pa vendar izbere najlepše in jih podá Lojzu: »Na! Pa piskaj nanje in poj, kakor se ti ljubi!« — In Lojze vzame orglice, jih obriše — pa kar v usta ž njimi! Tako igra nanje ves srečen. Saj imajo vendar tako lep glas . . . Mehke, sladke melodije valovijo nad zemljo in se spajajo z glasovi angelov pod zlatim solncem . . .

Vesel je Lojze, pa tudi Matija je vesel, da je naložil. Poveže še čreslo in požene.

Šlo je navzdol, brzo. Kolesa so ropotaje škripala, ves voz se je stresal. Matija je bil zavrl in je stopal pred vozom. Držal je konja pri gobcih in ju poganjal. Zadaj je šel pa Lojze, ves vesel in srečen, da bo imel orglice in da bo enkrat na Svetem Kumu — — —

Tako so se nastanile lepe, svetle sanje v mlado srce in so rajale vse razposajene v njem. . .

III.

Štiri mesece so že vozili čreslo z Jatne. Pa še vedno ga ni zmanjkalo. Vozniki so hiteli na vso moč, pa vse zastonj! — Vozil je tudi Matija še vedno.

Kar se je raznesel nekega dne po vasi glas, da je zmečkal Matijo v Jatni voz. Prinesel je bil to novico Urbanov hlapec, ves zasopel in poten. Vso pot je bil tekel z vrha Jatne dol, samo da je brž prišel v dolino.

Tako-le je pripovedoval:

»Matija je bil spredaj kakor navadno. No, vozil je dobro. Mi drugi smo bili zadaj. Pridemo pa v sotesko — tam pri Frtajčku je bilo — a tam se je Matijev voz naenkrat preobrnil. Začuli smo stokanje, in spet je utihnilo. Pa smo pritekli, da vidimo, kaj je. A bilo je prepozno. Voz je pritisnil Matijca čisto ob skalo in ga je zmečkal.«

Vsi Medvedovi so jokali. Kmalu so prinesli Matijo z Jatne in so ga položili na mrtvaški oder. Voščene sveče so gorele ob Matijevi glavi in plameni so plaho vztrepetavali. Matijev obraz je bil rumen in se je še v smrti smehljal.

»Dober človek je bil!« so govorile ženice in so se izkušale solziti. »A Jatna ga je vzela; že ima svojo žrtev. . .«

Zadaj v kotu je klečal mali Lojze. Njegove oči so bile pa res zelo rosne. Vse njegove lepe sanje so mu naenkrat izginile iz srca. Molil je za dušo rajnkega Matijca, ki je bil vedno veren in dober kristjan.

Tako je umrl voznik Matija in z njim Lojzove sanje.

